

УКРАЇНА ТА КРАЇНИ СХІДНОЇ ТА ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ:

досвід модернізації та перспективи взаємодії

матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
з нагоди 75-річчя створення ООН

13 листопада 2020 року

УДК 327(477:5-11/12)(063)
ББК 66.4(4УКР)я431
У45

Редакційна колегія:

Каплін О. Д., доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Лиман С. І., доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Онацький М. Ю., кандидат історичних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Панасенко Г. С., кандидат політичних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Парфіненко А. Ю., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Резніков В. В., кандидат економічних наук, доцент, декан факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Станчев М. Г., доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Шаповаленко М. В., доктор політичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Адреса редакційної колегії:

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, кафедра туристичного бізнесу та країнознавства 61022, м. Харків, майдан Свободи 6, к. 366-а, тел. (057) 707-53-06, e-mail: turbiz@karazin.ua

*Затверджено до друку за рішенням Вченої ради
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 5 від 29.10.2020 р.)*

Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії: досвід модернізації та перспективи взаємодії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків: ФОП Панов А.М., 2020. 130 с.

ISBN 978-617-7947-31-7

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції присвячені актуальним проблемам міжнародних відносин. До збірника увійшли публікації в яких досліджується діяльність Організації Об'єднаних Націй, роль та місце країн Східної та Південно-Східної Азії в системі міжрегіонального співробітництва, особливості взаємодії України з країнами Сходу, проблеми та перспективи розвитку міждержавних відносин в умовах пандемії COVID-19, основні тенденції розвитку сфери туристичних послуг в країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону.

УДК 327(477:5-11/12)(063)
ББК 66.4(4УКР)я431
У45

ISBN 978-617-7947-31-7

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, 2020

УКРАЇНА ТА КРАЇНИ СХОДУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ПАРФІНЕНКО А. Ю.

КРАЇНИ СХІДНОЇ ТА ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТАХ УКРАЇНИ

Парфіненко Анатолій Юрійович

завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

кандидат історичних наук, доцент,

E-mail: parfinenko@karazin.ua

Необхідність активізації співробітництва України з країнами Східної та Південно-Східної Азії зумовлена як глобальною трансформацією у співвідношенні сил світового господарства між Центром та Переферією, так і потребами експортної диверсифікації зовнішньої торгівлі в умовах російської агресії. Зовнішньополітичні пріоритети України щодо набуття членства в ЄС та НАТО не заважають країні мати вигідні й прагматичні відносини з країнами Азії, які також зацікавлені в Україні як частині європейського простору.

Український вектор зовнішньої політики стосовно країн Азії, попри декларативний політичний інтерес, характеризується невизначеністю й «браком стратегічної візії співпраці з регіоном» [7, с. 216]. Як перспективний загалом ринок, Азія згадується у Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу та Експортній стратегії України. У нещодавній Стратегії національної безпеки України (вересень 2020 р.), де представлено градацію держав відповідно до пріоритетності відносин, перспективи партнерства з країнами Азії викладено у доволі загальному формулюванні: «Україна розвиватиме взаємовигідне економічне співробітництво з провідними державами Азії, Близького Сходу, Африки та Південної Америки» [4]. Зауважимо, що на відміну від попередніх стратегій національної безпеки (2005, 2015 рр.), відносини з Китаєм взагалі не отримали окремого визначення. Вони не набули оформлення й у інформаційно-аналітичних матеріалах до щорічного послання Президента України Верховній Раді (2020 р.), де у пріоритетах на 2021 р. відзначається «актуальність» розбудови «відносин з державами Азії» за напрямками двосторонньої торгівлі, залучення інвестиційних, виробничих і науково-технологічних можливостей для розвитку і модернізації економіки України [1].

Інституційна співпраця України з інтеграційними об'єднаннями Східної та Південно-Східної Азії так само залишається на досить низькому рівні, чого не можна сказати про країни ЄС. Діалогове партнерство між ЄС та Південно-Східною Азією планомірно розвивається починаючи ще з 1970-х років. Ухвалена у 2016 р. «Глобальна стратегія ЄС» не тільки утверджує за Євросоюзом роль нормативної сили у світовій політиці, а й недвозначно визначає пріоритети в галузі безпеки і економіки в Євразії: розширення торгівлі з найбільшими економіками регіону (Китаєм, Японією, Індією) та щільна

співпраця з інтеграційними блоками АСЕМ та АСЕАН. У даному контексті варто відзначити, що нинішній стан співпраці між ЄС та АСЕАН представлений різними форматами міжрегіонального співробітництва і спирається на низку спеціалізованих програм взаємодії з багатомільйонними бюджетами та щільними соціальними обмінами. Попри певні політичні розбіжності, у 2018 р. товарообіг між обома інтеграційними угрупованнями склав 237 млрд. євро [9].

Останніми роками з боку МЗС України робляться спроби щодо поглиблення політико-економічної співпраці з АСЕАН. Йдеться про подання 2018 р. офіційної запити щодо приєднання до Договору про дружбу та співробітництво у Південно-Східній Азії (головного документу АСЕАН) та набуття статусу спостерігача в Міжпарламентській Асамблеї Асоціації. Бажаючи, вочевидь, прискорити цей процес на зустрічі з послами держав-членів АСЕАН міністром закордонних справ Д. Кулебою було ініційовано створення Центру АСЕАН на базі Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка. Зауважимо, що нинішній зовнішньої торгівлі України з країнами регіону не обмежується традиційним експортом продукції АПК, а включає й постачання продукції ОПК, авіаційної та ракетобудівної галузі, продаж електротехнічного обладнання, фармацевтичних товарів та ін. За підсумками 2019 р. обсяг торгівлі з країнами АСЕАН становив \$3,065 млрд., а загальний експорт дорівнював позначки майже 1,8 млрд. Серед ключових країн-партнерів України за підсумками першого півріччя 2020 року – Індонезія, В'єтнам, Малайзія, Таїланд, Сінгапур. Розвиваючи співпрацю з країнами даного регіону керівництво МЗС виходить з прагнення долучитися до перспективної зони вільної торгівлі, яку члени асоціації планується створити у найближчий перспективі із залученням КНР, Японії, Республіки Корея, Австралії, Нової Зеландії та, можливо, Індії [2].

Серед ключових зовнішньополітичних завдань України є співробітництво у межах форуму АСЕМ, заявку на участь у якому країна подала ще 2014 р. Нагадаємо, співпраця у даному форматі є також серед пріоритетів «Глобальної стратегії ЄС». АСЕМ («Зустріч Азія – Європа») являє багатоформатну платформу співробітництва, що забезпечує взаємодію 53 країн Євразійського континенту: 28 держав ЄС, Норвегії, Швейцарії і самого ЄС, а також РФ, у ньому представлено 20 держав СПСА й сам секретаріат АСЕАН. Разом дані країни забезпечують 55% світової торгівлі, 60% світового ВВП, представляють 60% населення планети й 75% світового туризму [8].

Помітним трендом останнього десятиліття стало також суттєве посилення геоекономічної присутності Китаю в Європі. Пекін активно співпрацює не тільки з ключовими гравцями регіону, а й з країнами Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), до яких належить і Україна. Відносини між Китаєм та ЦСЄ отримали успішний розвиток після визначення рамок співробітництва. Платформа «17+1», започаткована у 2012 р. стала важливим елементом політики Китаю стосовно країн регіону. Вона також виступила складовою глобальної ініціативи Піднебесної, відомої як «Один пояс, один шлях» і проникнення Китаю в «серце» Євразії. Як відомо, даний проект передбачає

створення транскордонної транспортно-логістичної мережі, спрямованої на прискорення доставки китайських товарів у країни Західної Європи. В контексті даного проекту країни ЦСЄ перетворилися на географічну «точку» входу як для суходільного, так і для морського коридорів нового Шовкового шляху, які сполучають ринки Європи та Азії.

Традиційно Україна має доволі високий рівень двосторонніх відносин з КНР. Комісія зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР працює з 2011 р. Між тим протягом 2015-2020 рр. співробітництво між країнами значно загальмувалося, що відображено й на рівні згаданих вище останніх стратегічних документів України. Позитивним прикладом інтенсифікації двосторонніх відносин може бути підписання у 2017 р. дорожньої карти щодо реалізації з Україною проектів «Економічний пояс Великого шовкового шляху» і «Морського шовкового шляху», що стало можливим під час третього засідання міжурядової комісії. Однак співпраця перебуває майже у «замороженому» стані. Думається, що така ситуація зумовлена як фактичною підтримкою Китаєм позицій Росії як країни-агресора на міжнародній арені, так і загостренням американсько-китайських відносин в умовах, коли Україна прагне до всебічного партнерства зі США та розвитку особливого партнерства з НАТО. Свідченням цього є також незрозумілий статус відносин України з ініціативою «17+1». Попри стратегічно-важливе географічне положення нашої країни та її транзитний потенціал в трикутнику «Китай-Україна-ЄС», Україна залишається поза форматом.

Не зважаючи на політизацію співробітництва з КНР, реальна господарча практика диктує інший порядок денний. Торгівля з Пекіном є стратегічно важливою для Києва. Згідно даних Держстату, головним торговельним партнером нашої країни у 2019 р. став Китай. Товарообіг з КНР склав \$12,79 млрд. і зріс, таким чином, на 30,4% у порівнянні з минулим роком. При цьому український експорт склав \$3,59 млрд., що становить 7,2% усього експорту товарів [3]. Свідченням зацікавленості Китаю у співпраці з Україною може бути отримання у 2019 р. безоплатної техніко-економічної допомоги у розмірі близько 30 млн. дол. Надзвичайно високу гуманітарну допомогу уряд КНР надав Україні у боротьбі з коронавірусом, тисячі засобів індивідуального захисту та медичне обладнання були поставлені в Україну восени 2019 р. Допомога з боку Китаю не залишилася поза увагою Президента України. В інтерв'ю китайському агентству «Сінхуа», дякуючи за надану допомогу, В. Зеленський акцентував увагу на необхідності розробки нової стратегії взаємодії між урядами КНР та України, яка б активізувала торговельно-економічну співпрацю, гуманітарні контакти та обміни [5]. «Лакмусовим папірцем», який відбиває політизацію українсько-китайських відносин, може бути дискусія, яка розгорнулася з приводу надання влітку 2020 р. безвізового режиму громадянам КНР з боку України [6]. Маючи на меті наслідувати кращі європейські практики щодо лібералізації візового режиму з Китаєм (китайські туристи витратили закордоном у 2018 р. \$277,3 млрд.), урядове рішення викликало коментарі щодо пов'язаної із цим майбутньої економічної та демографічної експансії.

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що геополітична ситуація навколо України характеризується суперечливою взаємодією між основними геополітичними акторами – Китаєм, США, Росією та ЄС. На цьому тлі Україна потребує диверсифікації своїх торгівельно-економічних партнерів. В основі такої зовнішньополітичної стратегії має бути покладений політичний прагматизм, який би сполучав національні інтереси щодо доступу до європейських ринків, дипломатичну та військову підтримку з боку США та врахування власних національних інтересів з іншими учасниками міжнародних відносин.

Список літератури:

1. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України». Retrived from: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-4> (дата звернення: 05.10.2020 р.).
2. Кулеба Д. Від яблук до смарт-лічильників: як співпраця з АСЕАН сприяє зростанню економіки України та добробуту українців. Retrived from: https://lb.ua/world/2020/08/07/463471_vid_yabluk_smartlichilnikov_yak.html (дата звернення: 05.10.2020 р.).
3. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Китаєм. Retrived from: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/186-torgovelyno-jekonomichne-spirobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem> (дата звернення: 05.10.2020 р.).
4. Указ Президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Retrived from: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 05.10.2020 р.).
5. Україна зацікавлена у співпраці з Китаєм для боротьби з коронавірусом. Retrived from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3109729-ukraina-zacikavlena-u-spiivpraci-z-kitaem-dla-borotbi-z-koronavirusom-zelenskij.html> (дата звернення: 05.10.2020 р.).
6. Український безвіз для Китаю: надія на туристів та геополітичні ризики. Retrived from: <https://www.radiosvoboda.org/a/30755610.html> (дата звернення: 05.10.2020 р.).
7. Українська призма: Зовнішня політика 2019. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. — Київ, 2020. — 390 с.
7. Borell J. Пора объединить силы Европы и Азии в настоящем партнерстве. Retrived from: <https://carnegie.ru/commentary/80634> (дата звернення: 05.10.2020 р.).
8. Development of EU-28 exports and imports of goods to from ASEAN (EUR million) European Commission - Eurostat Statistics. Retrived from: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:FIDevelopment_of_EU28_exports_and_imports_of_goods_to_from_ASEAN_\(EUR_million\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:FIDevelopment_of_EU28_exports_and_imports_of_goods_to_from_ASEAN_(EUR_million).png) (дата звернення: 05.10.2020 р.).